

MAART
2021
#3

THEMAKRANT
ONDERNEMERS EN SCHULDEN

Duurzame oplossing door bredere aanpak 'Bied perspectief op toekomst'

Sierdjan Koster is universitair hoofddocent economische geografie van de RUG in Groningen en was een van de gasten tijdens de themadag over Ondernemers en schulden. We vroegen hem drie tips te geven; waar moeten schuldhulpverleners aan denken als ze met ondernemers werken?

1 KEN JE DOELGROEP

Vanzelfsprekend kunnen alle ondernemers in de financiële problemen komen, maar het is vooral de onzekere zelfstandige (zie kader) die bij de gemeente aanklopt voor hulp, zo blijkt uit het onderzoek van Sierdjan. "Het gaat om een wat oudere groep, die meer vrouwen telt en veelal werkt in de sectoren cultuur, vrije tijd en gezondheid. Hun zelfstandigenbestaan wisselen ze af met perioden van werkloosheid of inactiviteit. Dit maakt ze kwetsbaar, zeker ook omdat we zien dat er al langere tijd weinig ontwikkeling is in het gemiddelde inkomen van deze groep. Het is ook de groep die relatief hard wordt geraakt door de coronacrisis." Sierdjan ageert tegen het dominante beeld over zz'ers: "Men denkt al snel aan de beeldschermwerker in een (rand) stedelijk café, maar de groep ondernemers met een onzekere carrière is veel breder en komt echt in het hele land voor. Iedere gemeente moet dus aan de slag met deze groep."

Sierdjan Koster:

'Benut de ruimte die er is en maak je sterk voor een meer duurzame aanpak, gericht op de lange termijn.'

2 REKEN OP LANG NA-IJLEFFECT

Uit het onderzoek blijkt dat de financiële crisis van 2008 voor veel groepen lang na-ijlde. "Zeker bij de hybride ondernemers en de stabiele ondernemers duurde het gemiddeld lang. Pas in 2015 zagen we dat het inkomen weer wat toenam. Terwijl deze groepen tot de crisis wel een gezonde groei lieten zien. De coronacrisis kent natuurlijk andere effecten voor deels andere sectoren zoals horeca, maar we moeten zeker weer rekening houden met een lang na-ijleffect. Zeker omdat de ondernemers in de geraakte branches relatief lage marges en beperkte buffers hebben. Het is daarnaast een groep die zich niet makkelijk op de arbeidsmarkt beweegt en meer begeleiding nodig heeft. In de cijfers lijken de faillissementen mee te vallen, maar het aantal stoppers was in 2020 al hoger dan in 2019. En wat als de overheidssteun ophoudt? We moeten rekenen op een grote stijging aan faillissementen en stoppers. Bereid je hierop voor als gemeente, liefst met een toekomstgerichte aanpak."

3 BIED PERSPECTIEF

Gemeentelijke begeleiding van ondernemers is volgens Sierdjan nog te vaak gericht op het 'nu': wat is nu het probleem en hoe lossen we dat op? "Een oplossing is om iemand snel weer aan werk te helpen: schulden kunnen terugbetaald worden, probleem opgelost. Echter, was het maar zo eenvoudig. Je ziet vaak dat iemand terugvalt of opnieuw in de problemen komt. Zeker bij de groep onzekere ondernemers. Ik pleit dan ook voor meer aandacht voor ontwikkelmogelijkheden en het toekomstperspectief van een betreffende ondernemer. Laat iemand bijvoorbeeld eerst werken aan extra (ondernemers) vaardigheden of een opleiding zodat er een beter carrièreperspectief in zicht komt. Deze bredere aanpak kan leiden tot een meer duurzame oplossing: stabiel en hoger inkomen, betere terugbetalingsmogelijkheden en minder kans op terugval."

Wees die schakel

Sierdjan erkent dat de mensen in de uitvoering morgen niet direct aan de slag kunnen met zijn tips. "Processen zijn er vaak (nog) niet op ingericht. Echter, iedereen kan een schakel zijn. Dus benut de ruimte die er is en maak je sterk voor een meer duurzame aanpak, gericht op de lange termijn. Bijkomend voordeel: het maakt je werk ook meer zinvol en uitdagend. Ik hoop dat beleid en bestuur deze cultuuromslag willen faciliteren: ga niet voor de targets van vandaag, maar bied perspectief op een toekomst."

Programmamanager
Schouders Eronder
JULIA DEN HARTOGH

Ondernemers

Verwacht wordt dat tienduizenden ondernemers in de financiële problemen komen door de coronacrisis. Een enorme opgave om óók voor deze groep burgers onze dienstverlening toegankelijk te maken. Sommige ketens zijn hier klaar voor, anderen nog niet.

Om schuldhulpverleningsketens hierbij te ondersteunen, ontwikkelt en deelt Schouders Eronder kennis. Samen met partners en professionals uit het veld verrijken we deze kennis met nuttige handvatten en inzichten om de dienstverlening te verbeteren. Ook organiseren we verschillende online bijeenkomsten. Het doet me goed om te zien dat honderden schuldhulpverleners, managers en deskundigen hieraan meedoen. Niet voor niets is ons motto: samen leren, samen innoveren en samen veranderen vanuit de werkvloer. Samen brengen we het vakmanschap in de schuldhulp op een hoger plan!

In deze krant belichten we dit actuele thema nog eens. Onderzoeker Sierdjan Koster tipt onder andere om minder naar het probleem van 'nu' te kijken, maar liever met de ondernemer naar een toekomstperspectief te zoeken. Alphen aan den Rijn laat zien hoe breed naar schulden wordt gekeken en de samenwerking vooral buiten de eigen organisatie wordt opgezocht. Ook belichten we best practices met aandacht voor domein-overstijgend samenwerken. En natuurlijk laten we ondernemers aan het woord. Ik hoop dat deze krant jou inspiratie biedt en dat we van elkaar blijven leren!

Sierdjan Koster onderzocht samen met promovendus Franziska Bay ondernemerscarrières in flexibele arbeidsmarkten. Het onderzoek laat zien hoe 50.000 zelfstandigen zich tussen 2013 en 2018 ontwikkelden. Zij onderscheiden vier typen zelfstandigen:

7%

De heel succesvolle corporate ondernemer

25%

De stabiele ondernemer die vrijwel de gehele periode ondernemer is

57%

De hybride ondernemer die zelfstandigheid afwisselt met loondienst

11%

De onzekere zelfstandige die het ondernemerschap afwisselt met werkloosheid of inactiviteit.

De gemeente is er óók voor ondernemers

Ondernemersklankbord belangrijke partner

“Bekijk het vanuit de ogen van de ondernemer en niet vanuit ‘jouw’ regeling”, dat adviseert **Nettie Meijdam**, consulent zelfstandigen bij de gemeente Alphen aan den Rijn. Een andere belangrijke sleutel tot hulp aan ondernemers is samenwerking in je netwerk. In Alphen is het landelijk opererende Ondernemersklankbord een belangrijke partner. We spreken Nettie samen met **Wilbert Herbers**, vrijwilliger bij het Ondernemersklankbord.

Nettie Meijdam wil een ondernemer niet laten wachten: “Als je de Bbz naar de regel uitvoert, kan een beslissing 13 weken duren. Die tijd is er meestal niet omdat een ondernemer in problemen zich vaak pas vijf óver twaalf meldt. De nood is immer hoog. Snelle actie is dus vereist.” Wilbert ziet ook dat ondernemers vaak heel laat aan de bel trekken. “Ze willen het zelf oplossen en denken nog kansen te zien. Deze eigenschap is een belangrijke kracht van ondernemerschap, maar ook een valkuil. Je moet mensen soms echt wakker schudden. Gelukkig kunnen wij altijd snel aan de slag en is er vanuit de gemeente belangrijke ondersteuning. Mist er bijvoorbeeld een recente jaarrekening? Dan kan er – soms met gemeentelijke steun – een boekhouder ingehuurd worden.”

Zicht op hele plaatje

De samenwerking tussen de gemeente en het klankbord gaat al zo’n vijftien jaar terug. Nettie: “Ik kreeg vragen en zag problemen waar ik klanten niet goed genoeg mee kon helpen. Dus ging ik zoeken in m’n netwerk; wie kan dat wel? En zoals dat gaat met samenwerkingen: je moet elkaar kennen, lijntjes buiten je eigen bubbel willen leggen en vooral elkaars expertise durven inzetten. Financiële problemen zijn zelden eenduidig en komen nooit alleen, dan is het goed als iemand het hele plaatje onder de loep neemt. Zo komt er ook zicht op achterliggende problemen. De vrijwilligers van het Ondernemersklankbord kunnen dat als geen ander.”

Spreekuur

In 2013 is de samenwerking geïntensiveerd met een laagdrempelig ondernemersspreekuur in het Alphenese ondernemershuis iFlow. Nettie stelt dat je

Opbrengst: 1,5 miljoen per jaar

Er is onderzocht wat deze samenwerking aan maatschappelijke kosten uitspaart. In Alphen aan den Rijn was dit in 2012 en 2013 gemiddeld 1,5 miljoen per jaar. Denk aan bedrijven die overeind blijven waardoor het inkomen van de ondernemers en eventuele werknemers behouden wordt blijft. Daarnaast is er minder schuldenlast en worden Bbz-kredieten beter terugbetaald.

We hebben ons gezamenlijk spreekuur in iFlow, het ondernemershuis in Alphen. Immers, ondernemers stappen hier makkelijker binnen dan het gemeentehuis.

Nettie Meijdam:
‘Je moet elkaars expertise durven inzetten’

goed over een locatie moet nadenken. “Alle ondernemers in de regio kennen iFlow, het is echt een ondernemersomgeving waar ook andere partijen hun plek hebben. Ondernemers stappen daar toch makkelijker binnen dan het gemeentehuis.” Om de week op vrijdagmiddag zitten een consulent zelfstandigen en een coach van het Ondernemersklankbord klaar. Wilbert: “Tijdens het spreekuur maken we eerste analyse. Regelmatig gaat een van de coaches van het Ondernemersklankbord daarna aan de slag met een dossier.” Nettie: “Een Bbz-uitkering kán een onderdeel zijn van de oplossing, maar dat hoeft niet.”

Perspectief schetsen

Wilbert over hun werkwijze: “Wij inventariseren de schulden, checken de jaarrekening en schatten de levensvatbaarheid van de onderneming in. Ik vind het uitdagend om in korte tijd de problemen te ontrafelen, kansen te ontdekken en mensen weer op de rails te zetten. Duidelijkheid bieden, weer perspectief schetsen, dat is zo welkom. Regelmatig kunnen we een faillissement voorkomen

of een goede regeling treffen. En natuurlijk gaat het veel over cijfers, maar er komen ook emoties boven water. Er is schaamte en verdriet. Ook daar is ruimte voor en het helpt ons de balans op te maken. Als het nodig is, begeleiden we iemand naar schuldhulpverlening. Daar houdt onze bemoeienis op.” Nettie: “En onze schuldhulpverleners maken dan een vliegende start, omdat veel al is uitgezocht.”

Krachten bundelen

Alphen werkt aan een betere dienstverlening naar ondernemers. Nettie: “De gemeente is er namelijk óók voor ondernemers. Schuldhulpverlening en Bbz bundelen hun krachten en door de TOZO krijgen we al meer zicht op mogelijk kwetsbare ondernemers. Onze teams hebben ondernemers gebeld met de vraag hoe het nu gaat. Ook hopen we in samenwerking met accountants en boekhouders te bereiken dat ondernemers zich eerder gaan melden, voordat de problemen ze boven het hoofd groeien.”

Ondernemersklankbord: ook in jouw gemeente

Landelijk zijn zo’n driehonderd vrijwilligers betrokken bij het Ondernemersklankbord en iedere gemeente kan de samenwerking opzoeken. De vrijwilligers zijn (oud-) ondernemers, bankiers, accountants en bijvoorbeeld juristen die zich inzetten om andere ondernemers te helpen bij alle vragen die er kunnen spelen. Afhankelijk van de vraag wordt er een match gemaakt. De hulp duurt maximaal zes maanden en kost in coronatijd niets. Normaal wordt een bijdrage van 200 euro gevraagd.

www.ondernemersklankbord.nl

Wilbert Herbers:

‘Ik vind het uitdagend om in korte tijd de problemen te ontrafelen, kansen te ontdekken en mensen weer op de rails te zetten.’

Wetenschapper Sierdjan Koster over de aanpak van Alphen aan den Rijn:

Vooruit kijken

“Ik vind het sterk hoe Alphen aan den Rijn het perspectief van de ondernemer als uitgangspunt neemt. Zo’n perspectief biedt een breder zicht op de positie van de ondernemer, waarvan financiële schulden een onderdeel zijn, maar niet het hele verhaal. Het dwingt ook om vooruit te kijken: de ondernemer heeft nu schulden, maar is natuurlijk nog niet klaar op de arbeidsmarkt. De positie over vijf jaar is minstens zo belangrijk als de schuldenproblematiek van nu. Mentoring in ondernemerschap, via het Ondernemersklankbord, is dan een cruciale stap richting een stabiele carrière. Of dat nou een toekomst is als ondernemer of als werknemer maakt dan eigenlijk niet uit. Het voorbeeld geeft ook mooi aan hoe een integrale benadering niet alleen tot positieve resultaten leidt voor de ondernemers, maar ook financiële voordelen biedt voor de gemeente.”

Best practices in het land

Overall in het land wordt ervaring opgedaan met schuldhulpverlening voor ondernemers en zelfstandigen. We geven drie voorbeelden.

Tilburg

In Tilburg geven ze sinds 2012 financiële begeleiding aan kleine zelfstandigen. “Deze ondernemers zijn vaak heel goed in hun vak, maar minder in het financiële deel,” zegt manager schuldhulpverlening Joke de Kock. Een van de Tilburgse oplossingen is een budgetcursus. “In een workshop leggen we uit hoe het huishoudboekje van een zzp’er eruitziet, hoe je de zakelijke en privéadministratie scheidt en hoe het zit met reserveren, budgetteren en verzekeren.” Bij een gesprek over algemene ondernemersadviezen wordt de partner ook uitgenodigd omdat je hiermee een meer integrale blik krijgt. Ook is er altijd aandacht voor iemands drijfveren en ambities. Joke: “De doelgroep is zo divers, het is belangrijk om te weten wie je precies voor je hebt. Alleen dan kan je een goed advies geven.” Joke geeft nog een laatste succesfactor: “Zorg dat je consultants zelf feeling hebben met het ondernemerschap.”

Drechtsteden

In Drechtsteden hoopt Marleen Over, coördinator schulddienstverlening bij het Regionaal Bureau Zelfstandigen (RBZ), dat het nieuwe ondernemersloket de drempel verlaagt voor ondernemers om aan te kloppen voor hulp. De locatie helpt: “We hebben een dagelijks spreekuur op een plek waar de ondernemer zich op zijn gemak voelt. Bij zo’n eerste gesprek gaat het vooral over aanhoren en informeren. Er is ook aandacht voor privé zaken. Het welvaren van het bedrijf hangt immers af van het welvaren van de ondernemer.” Drechtsteden werkt voor inhoudelijke ondersteuning samen met het Ondernemersklankbord, in het concept De Rotterdamse Zaak. Hogeschool Rotterdam is hier ook bij betrokken. Bij problematische schulden wordt er doorverwezen naar specialist Zuidweg & Partners. Marleen: “Mede door onze samenwerkingsverbanden is ons aanbod breed; de gereedschapskist van een gemeente bevat meer dan het Bbz.”

Zwolle

Josephine Dirkzwager van het team schuldsanering & ondernemers in Zwolle: “Het traject bij ondernemers is vaak ingewikkelder dan bij particulieren. Soms is er personeel, zijn er kredieten bij de bank, lease- en huurcontracten, achterstanden in de boekhouding en pand- of hypotheekrechten op inventaris of vastgoed. Hiermee moet je op de juiste manier omgaan bij het opstellen van een schuldregelvingsvoorstel. Als een gemeente hiervoor niet de noodzakelijke (juridische) kennis in huis heeft, kun je de schuldhulpverlening beter uitbesteden.” Samenwerking is sowieso noodzakelijk, stelt Josephine. “Ondernemers zijn een moeilijk bereikbare doelgroep. Andere partijen hebben vaak eerste contacten met ondernemers, denk aan banken, kredietverstrekkers, boekhouders, financieel adviseurs, verhuurders, maatschappelijk werk en sociale wijkteams. Het zou mooi zijn als zij bij financiële problemen naar ons doorverwijzen. Dit maakt vroegsignalering mogelijk. Op dit gebied kunnen wij als gemeente zeker nog stappen zetten.”

Het uitgebreide verhaal over Tilburg, Drechtsteden en Zwolle vind je in de [Werkwijzer](#)

ONDERNEMERS AAN HET WOORD

‘Ondernemers met schulden zijn ook mensen’

Martin, Matz Carwash
Wees proactief

“Mijn dringende oproep naar gemeenten en ondernemers met schulden: ga eerder met elkaar in gesprek, dat kan veel ellende voorkomen. Zelf stelde ik het tot het laatste moment uit en daarna had ik te maken met lange wachttijden bij de gemeente. Ik zat niet alleen financieel, maar ook psychisch aan de grond. Uiteindelijk heb ik, zonder hulp van de gemeente, zelf mijn Wsnp bij de rechter afgedwongen. Ik ben er weer bovenop. Pas nu ik zelf mensen help bij hun schulden, zie ik dat er allerlei (vrijwilligers)organisaties zijn die je kunnen helpen. Dat had de gemeente me toen toch ook kunnen vertellen? Door corona komen er veel ondernemers in de problemen. Wees proactief, richt een eerste hulplijn of loket in voor ondernemers. Wacht niet tot ondernemers zelf komen, want die blijven hozen tot ze met hun bedrijf en al ten onder gaan.”

Rineke, ondernemer met cadeauwinkels
Juiste zetje

“Ondernemers met schulden zijn ook mensen. En schulden maken zoveel stuk, psychisch en sociaal. Ik zat in een overlevingsmodus, probeerde mijn hoofd boven water te houden. Ik wist in eerste instantie niet dat de gemeente kon helpen, terwijl het best ingewikkeld is allemaal. Het was prettig dat de gemeente de route naar schuldhulpverlening voor me uitstippelde en steeds meedacht. En zelfs toen ik door alle stress afhaakte, mailde de consultant van Team Zelfstandigen weer. Dat was het juiste zetje. Of er toch nog iets beter had gekund in het traject? Had al die papieren rompslomp niet meer digitaal gekund? En het was wellicht fijn geweest als ik iets meer coaching had gehad op aspecten waarvan de gemeente aangaf dat ik er niet zo sterk in was.”

Meer lezen

Een groeiend aantal mensen werkt als zelfstandige of heeft een eigen onderneming. Een deel daarvan heeft of krijgt financiële problemen. Om uiteenlopende redenen weten ondernemers niet altijd de weg naar (gemeentelijke) hulp te vinden, bovendien krijgen ze niet altijd vlot of automatisch toegang tot schuldhulpverlening. Op onze [site](#) vind je alles over dit actuele thema. Bijvoorbeeld de verslagen van onze themadagen, maar ook vlogs van schuldhulpverleners, publicaties en natuurlijk de [Werkwijzer Ondernemers en schulden](#). De Werkwijzer geeft tips en inzichten om samen met partners een effectieve dienstverlening in te richten. Ook is er aandacht voor preventie.

Deze krant is gemaakt in opdracht van Schouders Eronder, een samenwerkingsverband tussen Divosa, Landelijke Cliëntenraad, NVVK, Sociaal Werk Nederland en VNG.

Hoofdredactie: Joyce van Horn en Anne Vreeman (Schouders Eronder)
Redactie: Saskia Ridder (VanSas, Tekst en Communicatie)
Fotografie pag.2: Edwin Weers
Vormgeving: Nanda Alderliefste (noinoloi.nl)
E-mailadres redactie: communicatie@schouderseronder.nl